

Raili Kauppi

10.4.1920 — 1.8.1995

Tampereen yliopiston filosofian emeritaprofessori Raili Kaupin muistoa kunnioittaakseen *niin & näin* julkaisee hänen kirjoituksensa *Tuokio Elysiönissa eli keskustelua sivistyksestä*. Kauppi nimitettiin Tampereen yliopiston filosofian professorin virkaan vuonna 1969, josta hän jäi eläkkeelle vuonna 1985. Kauppi on suomalaisen yliopistolaitoksen historian ensimmäinen ja yhä vieläkin ainoa naispuolinen professori filosofiassa. Kirjastoalalta filosofiaan tulleen Kaupin Leibnizin logiikkaa käsittelevät tutkimukset (mm. väitöskirja *Über die Leibnizsche Logik. Mit besonderer Berücksichtigung des Problems der Intension und der Extension*. Acta Philosophia Fennica XII, Helsinki 1960) ovat Leibniz-tutkimuksen kansainvälisiä standardeja. Kuten *Tuokio Elysiönissakin* osoittaa, myös kulttuurin ja sivistyksen kysymykset olivat Kaupin sydäntä lähellä. Tamperelaiset filosofian harrastajat muistavat Raili Kaupin myös hänen pitkään johtamistaan kaupunginkirjaston *Filosofian illoista*.

Toimitus

TUOKIO ELYSIONISSA eli keskustelua sivistyksestä

Seuraava keskustelu tapahtuu Varjojen valtakunnassa, Elysiönissa tai Paratiisissa, kuinka vain haluamme sitä nimittää. Siinä esiintyy kolme varjoa. Ensiksi tavallinen nuori mies, "mies kadulta", jonka tapaturma juuri on temmannut työn äärestä. Hän istuu hyvin masentuneena taivaallisella puistonpenkillä, keskellä niittyä, jolla kukkii asfodelosliljoja. Toiseksi ikuinen totuuden etsijä, viisas Sokrates. Kolmanneksi arvokas ja oppinut kulttuurifilosofi, jonka loistavalla tyyllillä kirjoitetut teokset herättävät hämmäntävän vaikutelman.

SOKRATES Terve, nuori mies. Katseletpa taivaalle kautta Zeun kuin näkisit sen ensi kerran.

MIES Ensi kerran minä taivaan näenkin. Mutta jos katselen sitä, se ei johdu vain siitä, että ihmettelen sen kirkkautta. Olen katsellut sitä koko aamun. Tuntuu hiukan oudolta joutua näin äkkiä Paratiisiin. Minä en oikein tiedä mitä tekisin täällä.

SOKRATES Siinäpä on probleema, jota en koskaan ole joutunut pohtimaan, vaikka olenkin joutunut tekemisiin hyvin monenlaisien kysymysten kanssa. En tosiaankaan oikein ymmärrä sitä. Mutta pulmahan voi johtua siitä, että et vielä ole oikein tottunut täkäläisiin olosuhteisiin. Ruumiimme tosin on varjo täällä varjojen valtakunnassa, mutta henki on paljon virkeämpi kuin mitä se oli aineelliseen ruumiiseen sidottuna.

MIES Sehän se juuri minua huolestuttikin, sillä minä olen ruumiillisen työn tekijä. En ole koskaan tottunut tekemään henkistä työtä.

SOKRATES Voi hyvä mies, emme me työtä tee täällä Elysiönissa.

MIES Eikö ollenkaan?

SOKRATES Merkillinen mies. Tuntuu siltä kuin sekin huolestuttaisi sinua.

MIES Kyllä minä mielelläni pidän vapaapäivän ja toisenkin, mutta iankaikkisen vapaapäivän ajattelemisen tuntuu sentään ylivoimaiselta.

SOKRATES Tosiaan käsittämätöntä. Minun ei koskaan maan päälläkään tarvinnut tehdä työtä. Minulla oli sen verran varoja, että voin niillä elää vaatimattomasti. Xantippa tosin sitä toisinaan valitti. Mutta sain käyttäen aikani viisauden etsimiseen, ja niin olen

tehnyt täälläkin. Ehkäpä siinä jäin jotakin vaille. Jos ihminen rakastaa työtä, niin täytyy kai siinä olla jotakin arvokasta.

MIES En minä nyt voi sanoa rakastaneeni työtä. Mutta jollei työtä ole, syntyy vapaa-aikojen probleema. Juuri äskettäin luin lehdestä, että tulevaisuudessa, kun kaikki työ suoritetaan atomivoimalla, vapaa-aikojen probleema tulee olemaan ihmiskunnan tärkein kysymys.

SOKRATES Ihmeellinen on tämä atomivoima, jos sen avulla voidaan ratkaista kaikki muut kysymykset, niin ettei ihmiselle jää jäljelle muuta kuin tämä yksi. Sillä niin kauan kuin minulla on ratkaisemattomia kysymyksiä, ei minulla kait ole syytä ryhtyä pohtimaan, miten vapaa-aikani käyttäisin. Mutta onko siis jo ratkaistu kysymys, eikö myöskin tätä kysymystä voitaisi ratkaista atomivoiman avulla?

MIES En ymmärrä, taidat pilkata minua. Mutta kaiken, minkä sanoin olen lukenut painetusta sanasta. Niin että kyllä se on niin. Ja silloin aloin ajatella sitä, mitä minulle lapsena opetettiin, että työn ilo on luotettavin ilo ja että ihmisen elämä on työtä. Ei silti, en minä työstäni niin kovasti ole iloinut, mutta jotakin sellaista täytyy kai elämässä olla. Muuten menee mies rappiolle. Sen minä olen monta kertaa nähnyt.

KULTTUURIFILOSOOFI Huomaa, Sokrates. Tätä samaa minäkin olen aina sanonut. Tämä Tuonelassa vietetty elämä kantaa degeneraation leimaa. Se on älyllistä herkuttelua, hengen juhlaa parhaissa tapauksissa, mutta sen kukissa on turmioontuomittu dekadensikkulttuurin tuoksu. Se elämä, mitä tämä nuorukainen on viettänyt, oli luonnollisempaa ja aidompaa. Se saattoi epäilemättä olla kovaa ja ankaraa. Mutta vain kovuus karkaisee ihmistä, tekee hänestä elinkelpoisen, ja voimakas, turmeltumaton ihminen on terveen sivistysmuodon perusta, sen kivijalka, jolle kaikki rakentuu.

SOKRATES Kerro siis minulle nuori mies, elämästäsi Maapallolla. Minulla on se käsitys, että sivistys on jotakin, jota ihmisen kannattaa pitää mitä suurimmassa arvossa. Nyt minulla on korvaamaton tilaisuus oppia jotakin terveestä sivistyksestä.

MIES Enhän minä sellaisesta mitään osaa kertoa. Vaikka oli minulla kyllä sähköalalla melko hyvä ammattisivistys, vaikka